

*Obavijest***Znanstveni seminar: *Politika i diplomacija***

Banja Luka, 26. veljače 2004.

Dugogodišnja suradnja Centra za međunarodne studije iz Zagreba, Centra za međunarodne odnose iz Banja Luke i njemačke političke Zaklade Friedrich Ebert iz Banja Luke nastavljena je i ove godine. Prvi u nizu nekoliko planiranih seminara u ovoj godini održan je 26. veljače 2004. godine pod nazivom *Politika i diplomacija*.

Na seminaru je predstavljena i istoimena knjiga autora profesora dr. Radovana Vukadinovića s Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba.

Knjigu *Politika i diplomacija* predstavio je dr. Radule Knežević, glavni urednik Nakladno-istraživačkog zavoda »Politička kultura« iz Zagreba. Zadaću koju je imao tog dana dr. Knežević je ocijenio nimalo lakom. Za to je naveo tri razloga:

1. Pred nama je iznimno znanstveno djelo: spis trajne vrijednosti. Djelo mimo i preko konvencionalnih klasifikacija, prvo i jedino te vrste na hrvatskom jeziku.
2. Riječ je o drugoj knjizi *Izabranih djela u deset knjiga* prof. Radovana Vukadinovića koje u idućih nekoliko godina objavljuje ovaj nakladnik. Dakle, radi se o opusu koji obilježava naše vrijeme i našu znanost i kulturu.
3. I na zadnjem mjestu, to je opus ili djelo prof. Vukadinovića i njegova duboka brazda u hrvatskoj i svjetskoj znanosti o međunarodnim odnosima, studiju i javnom životu uopće.

Dr. Knežević je u daljem predavljanju ovog djela, istaknuo da, za razliku od svojih velikih prethodnika primjerice Potemkina koji diplomaciju promatra iz povijesne perspektive, ili svojih suvremenika i sugovornika primjerice Kissingera koji svoje knjige piše iz perspektive vlastitog političkog i /ili diplomatskog djelovanja, prof. Vukadinović analizi u ovoj knjizi pristupa sa stajališta međunarodnih odnosa, procesa subjekata i razvoja međunarodne zajednice sve do novog svjetskog poretka.

Prof. Vukadinović je na ovom skupu govorio o ulozi suvremene diplomacije, istaknuvši da je diplomacija vrlo važan instrument u međunarodnim političkim odnosima. Temeljna poruka prof. Vukadinovića bila je da diplomacija, usprkos nekim danas prisutnim mišljenjima kako nije toliko potrebna, neće nestati. Ona može mijenjati opseg svoj djelovanja i dobivati nove zadaće, ali neće nestati, poručio je prof. Vukadinović. »Niz zemalja na diplomatska mjestu šalje ljude koje želi nagraditi ili ih se riješeti, a ponekad i kazniti. Diplomacija će možda izgubiti neke političke aspekte, ali sigurno neće nestati«, zaključio je prof. Vukadinović. Profesorica s Pravnog fakulteta u Banja Luci dr.

Ljiljana Mijović požalila se zbog toga što mnogi često traže nedostatke u pravu baš onda kad zakažu politika i diplomacija.

Veliku pozornost među sudionicima izazvalo je izlaganje prof. dr. Vlatka Cvrtila s Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba o teorijama zavjera u politici. Dr. Cvrtila je ukazao na postojanje dvije vrste povijesti: jedne sigurne, koju pišu pobjednici, dostupne najširim slojevima i neizbježne. Kao takvu, istaknuo je, svi mi je uzimamo kao relevantno obrazloženje povijesnih događanja. Ona druga je pak tajna, skrivena i neimenovana. »Države su uvele pojmove tajnosti kojima nastoje sakriti na određeno ili neodređeno vrijeme dokumente kojima bi se povijest mogla točnije rekonstruirati. Ti dokumenti ostaju izvan dohvata povjesničara, pa je povijest prepuštena različitim intepretacijama koje su sklone uljepšavanju stvari«, pojasnio je dr. Cvrtila.

Dr. Cvrtila je dalje istaknuo kako zapravo ne postoji sukob između zagovornika teorije zavjere i onih koji koriste druge načine za analizu međunarodnih odnosa, te zaključio da će one i dalje međusobno egzistirati i u konačnosti jedna drugu popularizirati. Također se osvrnuo i na pitanje zašto ljudi preferiraju teorije zavjere. Prema dr. Cvrtili, razlozi za to su sljedeći:

1. Teorije zavjere imaju potrebnu dramatiku, potrebnu količinu nepoznatog koja potiče ljudsku znatiželju, uvijek je prisutna određena razina misterije. Takve su priče vrlo komunikabilne i prenosive.

2. Teorije zavjera imaju upravljive implikacije. Treba pronaći krivca, povezati njegovo ponašanje s događajima, donijeti zaključak o krivici, te toga pojedinca ili skupinu jednostavno eliminirati iz društva, jer smo riješili situaciju i nakon toga će sve biti drukčije i bolje. Dakako, do trenutka dok ne nađemo novog krivca. A moramo ga naći, jer naš pristup bez krivaca ne vrijedi.

3. Teorije zavjera svojom dramatičnošću i komunikabilnošću odvrćaju ljude od potreba za stvarnom identifikacijom stanja. Znanstveno dokazivanje istine je mukotrpan i dugoročan posao. Zato su tu teoretičari zavjere kako bi nam skratili muke.

Šef banjalučkog ureda ambasade Savezne Republike Njemačke u Bosni i Hercegovini Ullrich Kinne govorio je o osobnim iskustvima u diplomaciji. Kinne je također obrazložio njemački sustav prema kojem su politika i diplomacija razdvojene, s obzirom na to da diplomati imaju status *Beamter*, što bi se dijelom moglo prevesti kao činovnik. Tako da i kad dođe do smjene vlade, u službi ostaju svi činovnici do razine pomoćnika ministra. Istaknuvši da u Njemačkoj uglavnom postoji vanjskopolitički konsenzus između pozicije i opozicije (istina, postoje neka razmimoilaženja kao u pogledu stava o pristupanju Turske Europskoj uniji), Kinne je poželio da Bosna i Hercegovina također razvija konsenzus vanjske politike, a ne da je ona u funkciji domaćih odnosa, točnije da je opterećena unutarnjim odnosima.

Đorđe Latinović iz Ministarstva vanjskih poslova BiH govorio je o diplomaciji malih zemalja u novom međunarodnom poretku, istaknuvši da su male zemlje potpuno marginalizirane. Osvrnuvši se na ulogu Bosne i Hercegovine, Latinović je istaknuo da se ova zemlja nalazi u vrlo teškom položaju, s obzirom na nužnu revitalizaciju unutar nje same. Da bi jedna zemlja imala dje-

lotvornu diplomaciju, ona mora biti unutarne stabilna i imati profesionalno diplomatsko osoblje, istaknuo je Latinović.

Ono što dominantno obilježava diplomaciju Bosne i Hercegovine, po Latinoviću, je snažna refleksija unutarnjih odnosa i pitanja na vanjsku politiku. Među zacrtanim prioritetima u diplomatskim odnosima BiH nalaze se dobri odnosi sa susjedima i regionale inicijative, tako da BiH nema pretenzija na globalno uređenje međunarodnih odnosa.

Prof. dr. Siniša Tatalović s Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba govorio je o ulozi Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OEES) u prevenciji etničkih sukoba. Istaknuo je da, usprkos činjenici da je OEES osnovan 1975. i pokušajima davanja aktivnije uloge ovoj organizaciji u posthladnoratovskom razdoblju, OEES još uvijek nije pronašao svoju konačnu funkciju u sustavu europske sigurnosti. Osmi sastanak Ministarskog vijeća u Beču, održan potkraj studenoga 2000. ukazao je na jasnu neujednačenost triju dimenzija sigurnosti, ocijenio je dr. Tatalović. Pri tome je očito da je razvoj humanitarne dimenzije sigurnosti u prvom planu, dok je zanemarivanje vojne dimenzije sigurnosti razumljivo, s obzirom na smanjenje vojnih snaga na europskom kontinentu. Osnovni problem koji OEES treba riješiti je pitanje dvostrukih standarda, što je rezultiralo zanemarivanjem negativnosti u razvijenim demokratskim državama Europe i okretanje isključivo problematičnim državama na Balkanu i području bivšeg SSSR-a.

Tatalović je istaknuo da se OEES u budućnosti treba više angažirati u davanju doprinosa u preveniranju etničkih sukoba, borbi protiv terorizma, organiziranog kriminala te drugih izazova koji se ne mogu primarno riješiti vojnim sredstvima (ilegalna trgovina oružjem, krijumčarenje ljudi, pitanje izbjeglica i slično). U ovom trenutku, zaključio je Tatalović, OEES ima velike organizacijske probleme i sve veće sigurnosne izazove. O načinu rješavanja ovih problema ovisit će i relevantnost OEES-a u daljnjem razvoju europske sigurnosne arhitekture.

Miloš Šolaja iz Centra za međunarodne odnose iz Banja Luke govorio je o diplomatskim koracima na putu od regionalnih integracija ka euroatlantizmu. U svojem izlaganju, Šolaja je predložio strategiju diplomatske akcije država jugoistočne Europe, koja bi se trebala ogledati u sljedećem:

- jačanju izvornih regionalnih ciljeva koji će imati odgovarajuće mehanizme, instrumente, ljude i sredstva za ostvarivanje tih ciljeva
- bogaćenju bilateralne i multilateralne suradnje na podregionalnoj razini
- poduzimanju nužnih koraka u cilju stvaranja ekonomskog prostora koji će omogućiti brzi razvoj kroz slobodnije kretanje roba, kapitala i ljudi sukladno pravilima Svjetske trgovinske organizacije (WTO), a što bi smanjilo carine i takse i utjecaj političkih elita
- izgradnji vlastitih mehanizama kolektivne sigurnosti posebice za područja koja predstavljaju izvore ugrožavanja sigurnosti u regiji poput kontrole naoružanja, organiziranog kriminala, trgovine ljudima, narkoticima i oružjem

- otvaranju specifičnih regionalnih mehanizama u okviru OEES-a za djelovanje u slučaju izbijanja kriza između pojedinih zemalja regije, pa čak i unutar njih.

Branko Vignjević iz banjalučkog Centra za međunarodne odnose pokušao je oslikati međunarodne odnose između politike i diplomacije. On je zastupao tezu da je važnost diplomacije, kao oblika političkog djelovanja u međunarodnim odnosima, sve manji, te je doveo u pitanje i termin međunarodnih odnosa. Trend globalizacije, po Vignjeviću, mogao bi imati dva moguća ishoda: jedan je taj da se uobličavanje moći na planetarnoj razini realizira kao ostvarivanje apsolutne političke dominacije Sjedinjenih Američkih Država, a drugi je taj prema kojem bi se uobličavanje moći odigralo tako da svi politički, ekonomski, socijalni i drugi interesi prisutni u modernom svijetu dobiju svoju političku artikulaciju na svjetskoj razini.

Seminar *Politika i diplomacija* izazvao je veliku pozornost među sudionicima, prije svega mladim studentima i poslijediplomcima s odsjeka diplomacije na banjalučkom Pravnom fakultetu. Ovom događaju prisustvovao je i iznenađujući velik broj vrlo mladih žena, posebice uzmemo li u obzir činjenicu da se u Bosni i Hercegovini i politika i diplomacija doživljavaju isključivo kao muška stvar, te da su na prethodnim seminarima dominirali uglavnom muški sudionici. Skupu je prisustvovao i veliki broj političara uglavnom iz Banja Luke, a otvorio ga je Ivan Tomljenović, dopredsjednik Republike Srbije.

Bosanskohercegovački mediji ovom događaju posvetili su znatnu pozornost.

Tanja Topić